

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. ІВАНА ФРАНКА
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

**ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЯЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ШКОЛЯРІВ З ВИСОКИМ РІВНЕМ УСПІШНОСТІ**

Курсова робота
студентки 37 групи
соціально-психологічного факультету
Денисюк Олени Володимирівни

Науковий керівник
старший викладач
Тетяна Миколаївна Майстренко

Житомир - 2009

ЗМІСТ

Вступ.....	3
 Розділ І. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ОСОБЛИВОСТЕЙ РЕГУЛЯЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ВИСОКИМ РІВНЕМ УСПІШНОСТІ	
1.1. Процес навчальної діяльності школярів з високим рівнем успішності.....	7
1.2. Особливості саморегуляції навчальної діяльності школярів з високим рівнем успішності.....	9
 Розділ ІІ. МЕТОДИ ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ	
2.1. Методика вивчення динаміки здібностей.....	12
2.2. Методика Стил ь саморегуляції поведінки «ССП-98»	13
 Розділ ІІІ. ОСОБЛИВОСТІ САМОРЕГУЛЯЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РОЗВИТКУ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШОКЛАСНИКІВ З ВИСОКИМ РІВНЕМ УСПІШНОСТІ	
3.1. Динаміка та розвиток здібностей старшокласників з високим рівнем успішності	15
3.2. Особливості розвитку саморегуляції старшокласників з високим рівнем успішності.....	17
 Висновок.....	 20
 Список використаної літератури.....	 23
 Додатки.....	 25

ВСТУП

Актуальність дослідження. Проблеми вивчення регуляції і саморегуляції до цього часу не приділено належної уваги.

Інтерес до проблеми саморегуляції помітно підвищився нині, про що свідчать ряд наукових публікацій з даної теми. Вони представлені в роботах багатьох російських та зарубіжних психологічних конференцій і з'їздів. В зарубіжній психології ситуація подібна. Якщо раніше проблеми регуляції досліджувались в рамках кібернетичної метафори управління або когнітивної психології, то зараз велика увага приділяється дослідженням особистісних і соціально-психологічних аспектів регуляції.

Підходи до вивчення особистісної саморегуляції можна умовно розмістити в рамках діапазону «особистість – діяльність». На крайніх полюсах якого, будуть знаходитись концепції, які розглядають особистісну регуляцію в «чистому вигляді» поза контекстом діяльності, як роботу з собою по зміні особистих цінностей, установок, мотивацій, і т. ін. Вони в свою чергу представляють операційний підхід до довільного процесу, ігноруючи індивідуальну специфіку в їх реалізації. В проаналізованих роботах точки зору авторів на особистісну саморегуляцію розбігаються. В рамках окремих концепцій робиться спроба опису взаємодії особистісного і операційного аспекту як цілісного процесу саморегуляції довільної активності.

Наведемо декілька прикладів вивчення розуміння поняття регуляції. Це дасть нам можливість більш глибоко і детальніше зрозуміти проблему регуляції.

Б.В.Зейгарник розглядає саморегуляцію, як свідомий процес, направлений на керування своєю поведінкою. Вона виділяє два рівні саморегуляції: операційно-технічний, пов'язаний із свідомою організацією діяльності за допомогою засобів, направлених на його оптимізацію, і

мотиваційний, пов'язаний з організацією загального спрямування діяльності за допомогою свідомого управління своєю мотиваційно-потребовою сферою.

Розглянемо позицію, представлену науковим колективом лабораторії психології вчення ПІ Р А О, які розробляють проблемі розвитку школяра як суб'єкта вчення. Автори називають суб'єктом вчення школяра, який не тільки активно засвоює нові знання і вміння, але і співвідносить їх із змістом власного досвіду, накопиченого як в процесі навчання, так і в життєвій практиці. Такий школяр сам регулює результати і процеси своєї пізнавальної діяльності на основі рефлексії причин власних успіхів, помилок, сумнівів. При цьому регуляція і рефлексія направлені на раціонально-логічні операційні, та на особистісно-сміслові аспекти цієї діяльності.

Описані підходи до розуміння поняття регуляції показують, що вплив особистості вплив особистості проявляється по відношенню до широкого класу ситуацій реалізації суб'єктом довільної активності. В методологічному і загальнотеоретичному плані підкреслюється регулююча роль особистісного змісту. Але психологічні механізми, регулюючі вплив особистості на поведінку і діяльність людини, на мій погляд, залишаються не досить розкритими. Ця проблема на рівні конкретно-психологічних досліджень практично не розроблена.

На мою думку, слід детальніше приділити увагу проблемі регуляції, це дасть можливість зрозуміти як школяр регулює свою навчальну діяльність, якими способами за допомогою регуляції, вони досягають поставленої мети.

Об'єкт дослідження: процес саморегуляції навчальної діяльності школярів з високим рівнем успішності.

Предмет дослідження: особливості саморегуляції навчальної діяльності школярів з високим рівнем успішності.

Мета дослідження: дослідити особливості саморегуляції навчальної діяльності школярів з високим рівнем успішності.

Гіпотеза дослідження: успішність школярів в навчальній діяльності залежить від рівня розвитку саморегуляції, чим краще розвинена у школяра саморегуляція, тим кращою буде успішність школяра в навчальній діяльності, і навпаки чим гірший рівень розвитку саморегуляції, тим гіршою буде успішність школяра в навчальній діяльності.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати наукову літературу з проблеми саморегуляції навчальної діяльності школярів.
2. Вивчити особливості саморегуляції навчальної діяльності, та її вплив на успішність школярів в навчальній діяльності.
3. Дослідити можливості впливу саморегуляції навчальної діяльності, на успішність школярів в навчальній діяльності.
4. Дослідити ефективність використання саморегуляції навчальної діяльності, як засобу покращення успішності школярів в навчальній діяльності.

Методологічні та теоретичні основи дослідження: методологічною основою дослідження стали роботи психологів, які займалися вивченням проблеми саморегуляції (О.А.Конопкін, Н.Ф.Круглова, В.І.Моросанова, Ю.А.Міславський, А.К.Осницький, І.В.Плахотнікова).

Методи та організація дослідження: дослідження саморегуляції школярів проводилося за методикою «Стиль саморегуляції поведінки – 98» (В.І.Моросанова), та методикою МВДЗ.

Надійність і вірогідність дослідження забезпечувалася репрезентативністю вибірки (10 осіб), застосуванням методів, релевантних

меті і завданням дослідження, поєднанням кількісного та якісного аналізу, використанням методів математичної статистики.

Новизна та теоретичне значення дослідження: вперше було впроваджено методику ССП-98 Моросанова і МВДЗ в школі № 41 ім. З.К.Слюсаренка м. Києва і отримано дані, які в подальшому можна використовувати для складання навчальних програм.

Практичне значення : отримані в результаті виконання курсової роботи результати, можуть бути використані студентами-практиками та вчителями для розроблення навчальних планів та програм, що будуть сприяти успішному навчанню школярів.

Розділ I. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ОСОБЛИВОСТЕЙ РЕГУЛЯЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛРІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ВИСОКИМ РІВНЕМ УСПІШНОСТІ

1.1. Процес навчальної діяльності школярів з високим рівнем успішності

Навчальна діяльність, як і будь-яке психічне новоутворення, є результатом засвоєння й трансформації соціального досвіду людського індивіда. Умови для розгорнутого формування та здійснення її створюються лише в школі, де учіння стає предметом спеціальних формуючих впливів педагога, об'єктом діяльності саморозвитку учня. У школі дітям систематизовано подаються основи наук, які містять основні способи діяльності і полягають в засвоєнні наукових понять і відповідних умінь оперування ними. Саме такі наукові поняття, закони науки і полюдського пізнання. Вони закладають основи наукового світогляду учнів, забезпечують їх повноцінну інтелектуальну активність. Основним завданням середнього загальноосвітнього закладу є формування в учнів цілісної та повноцінної структури навчальної діяльності. Провідна мета та головний результат навчальної та зв'язані з ними загальні способи розв'язування ними практичних завдань складають основний зміст навчальної діяльності сучасної загальноосвітньої школи. [5]

Психологічною основою успішності, оволодінні різними видами учбової діяльності є сформованість навику довільної саморегуляції і, в тому числі, таких його функцій як фіксація мети, визначення умов, які стають значенням для виконання діяльності, планування її, формування і зберігання оптимальних способів виконання діяльності, самоконтролю, корекції виконуваної діяльності, які також є операційними одиницями здійснення цього навику. Сукупність специфічних особливостей навику

саморегуляції (прийняття, конкретизації і фіксації мети, планування, формування способу роботи, самоконтролю, корекції виконуваної діяльності) і визначає успішність оволодіння учбовою діяльністю. З переходом із молодшої школи в середню змінюється зміст знань які засвоюються, ускладнюються форми навчальної діяльності, школярі починають вивчати основи наук, у них формується єдина система знань, які вони співвідносять з практикою реального життя. Все це, потребує від підлітків більш високого рівня побудови своєї довільної діяльності для організації мнемічних та розумових дій. Недоліки розвитку одного з процесу саморегуляції, призводить до низького рівня сформованості розумових і мнемічних дій, що ускладнює засвоєння навчального матеріалу.

На навчальну діяльність школярів з високим рівнем успішності також впливають, і відіграють важливу роль в навчанні такі поняття як: мотивація, самоконтроль, самооцінка. В понятті мотив, або мотивація до навчання ми розуміємо усвідомлену потребу учня здійснювати організовану навчально-пізнавальну діяльність.

Фактори, що спонукають дитину до навчання, Л.І.Бажович виділила двома видами мотивів учіння. Перший вид пов'язаний з розвитком особистості учня. Це широкі соціальні мотиви. За змістом пов'язані з бажанням учня одержати схвалення батьків або вчителя або ж завоювати чи підтвердити авторитет у середовищі однокласників. Другий вид мотивів -- народжені переважно самою навчальною діяльністю, об'єднані в поняття пізнавальні інтереси (навчально-пізнавальні інтереси, задоволення, подолання труднощів). [9]

Самостійна навчальна діяльність учнів потребує одержання учнем інформації про адекватність процедури, яку він виконує, і відповідності одержаного ним кінцевого продукту ідеальному зразкові. Такі дії відбуваються з метою приведення учнем себе як суб'єкта діяльності в стан

готовності переходу до наступної дії або до виконання необхідних корективів у роботі. За умов традиційного навчання самоконтроль учня формується стихійно, через нескінченну чергу спроб і помилок і тільки за кінцевим результатом та як результат наслідування вчителя.

Самооцінка – це процес оцінювання учнем власної діяльності на різних етапах її здійснення. Найважливіша функція самооцінки – регулятивна, яка фіксує відповідність або невідповідність результатів засвоєння навчальної ситуації. Регулятивна функція самооцінки полягає в тому, що від її характеру залежить організація поточної навчальної роботи учня. Наприклад, якщо оцінка позитивна, то дана навчальна ситуація вичерпала себе, і можна переходити до іншого матеріалу, і навпаки.[10]

1.2. Особливості саморегуляції навчальної діяльності школярів з високим рівнем успішності

Під час навчання в школі, або в будь-якому іншому навчальному закладі, здійснюється і зазнає змін процес саморегуляції особистості через те, що на різних етапах у людини по-різному складаються і проявляють себе в регулюванні його відношення з іншими людьми. При цьому під саморегуляцією особистості розуміється процес підтримання в людині такої продуктивної активності, яка потребує від нього певної роботи над собою, і тим самим в вищих своїх проявах охоплює і момент розвитку людини як особистості. (миславський)

Стильовими особливостями саморегуляції є типові для людини і найбільш суттєві індивідуальні особливості організації і управління своєю зовнішньою і внутрішньою активністю, що стійко проявляються в різних її видах. До стильових особливостей саморегуляції ми відносимо, по-перше, індивідуально типові особливості регуляторних процесів планування задач, моделювання ситуацій, програмування дій, оцінювання результатів процесів, які реалізують основні ланки системи саморегуляції, і по-друге,

стильові особливості, які характеризують функціонування всіх ланок системи саморегуляції і є одночасно особистісними якостями. (Моросанова індивідуальний стиль саморегуляції).[12]

В дослідженнях В.І Моросанової та її співробітників (7,8,9) показано, що на вплив творчості, самостійності та інших суб'єктних системних властивостей, що опосередковують досягання професійних і учбових цілей, неминуче впливають особистісні особливості, характерологічний склад людини, його направленість, усвідомлювані в різній мірі збудники діяльності. В саморегуляції школярами навчальної діяльності, важливу роль відіграють компоненти самосвідомості. Самосвідомість виступає ядром особистості в багатьох дослідженнях видатних психологів (Б.Г.Ананьєв, Л.І.Божович, І.С.Кон, А.Б.Орлов, С.Р.Пантелєєв, В.В.Столін), основною характеристикою якого визнається цілісність і неперервність в часі свого Я. Структуру самосвідомості започатковує Я-концепція, яка може бути представлена, як когнітивна система, яка виконує роль регуляції поведінки в відповідних умовах.

До закінчення навчання в школі у молодій людини повинна сформуватись готовність до самовизначення. Для цього у старшокласника повинні сформуватись основні мотиваційні системи, скластися диференційована система ціннісних орієнтацій, з'явитися уява про тимчасову перспективу і життєвих планах. Він повинен володіти потребою в розкритті особистих здібностей і розвинутої Я-концепції.[11]

Успішність школяра найбільше залежить від рівня розвитку саморегуляції. Високий рівень розвитку саморегуляції досягається за рахунок розвиненості у школяра таких компонентів саморегуляції як планування, моделювання, програмування, гнучкість, оцінювання результатів та самостійність як властивість саморегуляції. Всі ці компоненти відіграють велику роль безпосередньо в навчальному процесі, а також в підготовці, та виконанні домашнього завдання. Розвиненість всіх

компонентів саморегуляції допомагає учню формувати, та планувати власну діяльність, обмірковувати свої дії, та поведінку для досягнення поставленої меті, адекватно оцінювати результати виконаної роботи, перебудовувати систему саморегуляції зі зміною зовнішніх і внутрішніх умов, бути самостійними в прийнятті рішень, не тільки в навчанні, й в повсякденному житті. Для школяра з високим рівнем успішності характерно більш позитивне ставлення до себе: віра в свої сили, здібності, енергію, самостійність, оцінку своїх можливостей контролювати власне життя, бути послідовним. Такі школярі відчують потребу в пізнанні, орієнтуються на гуманістичні принципи в цілому, володіють прагненням до реалізації власних здібностей. Також при високому рівні саморегуляції проявляється безперервність сприйняття власного життя. Для школярів з високою регуляцією дуже важливе сприйняття себе як лідера, і стійкість в досяганні мети. Все це на ціннісному рівні підкріплюється важливістю завоювання високого статусу і ролі в суспільстві.

Розділ II. МЕТОДИ ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1 Методика вивчення динаміки здібностей

Дослідження за методикою вивчення динаміки здібностей проводиться в декілька послідовних етапів.

Перший етап – це індивідуальна бесіда, яка спрямована на створення ситуації довіри і співробітництва. Під час бесіди аналізуються успіхи і невдачі дитини у різних діяльностях крізь призму стосунків з іншими людьми.

Другий етап – це заповнень спеціального розробленого бланку, де досліджуваний виділяє діяльності і вміння, якими володіє, і оцінює їх, виділяє й оцінює рівень розвитку окремих дій і операцій, референтних людей і власні особистісні якості. При цьому дослідником робиться акцент на оцінку тих показників, які можуть розглядатися як елементи творчих.

Третій етап – це аналіз кількісних показників. Такий аналіз не є основним він показує лише деякі тенденції, що супроводжують розвиток здібностей і напрямки цього розвитку. Оскільки вивчається динаміка здібностей то порівняння кількості виділених вмінь, дій, референтних осіб, особистісних якостей та показників самооцінки можуть в окремих випадках показувати напрямки і кризові моменти в розвитку здібностей.

Четвертий етап – аналіз та інтерпретація даних. Завдання цього етапу – порівняти показники кількох опитувань одного учня з метою виявлення напрямку розвитку здібностей. Методика дозволяє аналізувати зміни у переліку діяльностей, дій та операцій, референтних осіб та характеру самооцінки. Інтерпретація результатів може базуватися на основних та допоміжних показниках. До основних можна віднести показники стійкості, показники динаміки структурних компонентів здібностей та диспропорцій

розвитку. Допоміжні показники можуть вводитися у тих випадках, коли необхідно проаналізувати окремі проблемні моменти.

П'ятий етап – це здійснення ціннісної підтримки. Він потребує особливої уваги. Як засоби ціннісної підтримки можуть бути використані усна народна творчість у дошкільному та молодшому шкільному віці. груповий соціально-психологічний тренінг – у підлітковому віці, тренінги рефлексивності – у юнацькому віці.

2.2. Методика Стиль саморегуляції поведінки «ССП-98»

Для дослідження діагностики загального рівня саморегуляції старшокласників з високим рівнем успішності використовувався опитувальник В.І.Моросанової «ССП-98». Він складається з 46 тверджень, згрупованих в сім шкал: планування – потреби і здібності будувати реалістичні, деталізовані плани, самостійно висувати і утримувати мету діяльності; моделювання – здібності виокремлювати умови, які мають значення для досягання мети, як в теперішньому часі так і в перспективі, що виявляється в адекватності дій ситуації; програмування – потреби і здібності обмірковувати способи своїх дій для досягнення поставленої мети; оцінювання результатів – розвину тості і адекватності самооцінки, сформованості суб'єктивних критеріїв оцінки успішності досягнення результатів і регуляторно-особистісними властивостями гнучкості – здібності перебудовувати систему саморегуляції у зв'язку із зміною зовнішніх і внутрішніх умов; самостійності – автономності в організації активності, здібність самостійно планувати, організовувати і контролювати роботу з досягнення мети. Загальний рівень саморегуляції характеризує усвідомленість і взаємозв'язок регуляторних ланок в загальній структурі індивідуальної регуляції. На твердження опитувальника «ССП-98» пропонувалось чотири варіанта відповідей: «так», «мабуть вірно», «мабуть

невірно», «невірно». Досліджуваний вибирає найактуальнішу відповідь для себе. Відповіді заносились в спеціальний бланк опитувальника.

В результаті проведення методики «ССП-98» по кожній шкалі підраховується набрана кількість балів відповідно до ключа, який додається до опитувальника. За кожну відповідь, яка співпадає з ключем нараховується 1 бал, відповідно – відповідь, яка не співпадає з ключем нараховується 0 балів. За кількістю підрахованих балів, проводимо аналіз отриманих результатів, порівнюючи отриману кількість балів, з відповідною кількістю балів наведеною в Таблиці 1

	Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень
Пл	3 і менше	4--6	7 і більше
М	3 і менше	4--6	7 і більше
Пр	4 і менше	5--7	8 і більше
Ор	3 і менше	4--6	7 і більше
Г	4 і менше	5--7	8 і більше
С	3 і менше	4--6	7 і більше
Зр	23 і менше	24-32	33 і більше

Розділ III. ОСОБЛИВОСТІ САМОРЕГУЛЯЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РОЗВИТКУ ТА ДИНАМІКИ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШОКЛАСНИКІВ З ВИСОКИМ РІВНЕМ УСПІШНОСТІ

3.1 Динаміка та розвиток здібностей та вмінь старшокласників з високим рівнем успішності

Дослідження проводилося за «Методикою вивчення динаміки здібностей». В дослідження взяло участь 10 старшокласників, 9-10 класів, з високим рівнем успішності в навчанні, середньої школи № 41 ім. З.К.Слюсаренка м. Києва. Бланки відповідей школярів додаються. (ДОДАТОК 1).

Діяльнісний компонент. Всі старшокласники, які приймали участь в дослідженні, в середньому називали по 6-9 вмінь. За ступенем важливості, вміння оцінювалися від 1 до 7 балів. Переважно називалися вміння, що стосуються навчальної діяльності (володіння англійською, вміння працювати на комп'ютері, вміння вирішувати складні арифметичні задачі та інше). Також, багатьма школярами досить часто називалися вміння які відносяться більш до творчої сфери (вміння писати вірші, танцювати, малювати, кататися на ковзанах, вишивати, та інше).

Плани на майбутнє спрямовані на оволодіння новими вміннями, або вдосконалення та розвинення вже набутих вмінь, що стосуються в основному навчальної діяльності та частково творчої сфери. Причини здобуття нових та розвинення вже набутих вмінь, переважно, стосуються здобуття вищої освіти, та влаштування на перспективну роботу в майбутньому, а також оволодінням деякими творчими вміннями (вишивання, деякі види малюнку, танці, та інше).

Операційно-когнітивний компонент. Всі досліджувані називали дії та операції, тільки в тих вміннях, які в них добре розвиненні.

Особливих труднощів, у відповідях не виникало. За ступенем важливості, дії та операції оцінювалися школярами переважно від 1 до 7 балів. В основному школярі називали дії та операції які стосуються навчальної діяльності(правильність вимови, інтонація в володінні іноземною мовою, та інше),та частково творчої сфери (оволодінні деякими видами малюнку, деякими різновидами танцю, та інше) Серед мислительних дій і операцій, якими школярі хотіли б оволодіти чи розвинути вже набуті, в основному, переважають конкретні дії, які стосуються, переважно, здобуття знань з англійської мови, математики, фізики, вмінню працювати за комп'ютером, та спрямовані переважно на здобуття вищої освіти, та оволодіння майбутньою професією, але досить багато уваги також приділялося здобуттю творчих вмінь (малюнок, віршування, танці, та інше).

Референтний компонент. Досліджувані визначали широке коло референтних осіб. Які можна об'єднати в такі групи: батьки, родичі, однокласники, друзі, знайомі та вчителі. Ступінь важливості думки референтних осіб, досліджувані оцінювали від 1 до 10 балів. Думка та оцінка їх батьків та близьких родичів, для досліджуваних школярів є важливішою ніж думка друзів, знайомих та однолітків. Побажання, щодо зміни оцінки та думки оточуючих людей, в основному це друзі, знайомі, та однокласники, сутність змін, переважно стосується особистісних характеристик (відвертість, доброзичливість, співчуття, та інше)

Особистісно-ціннісний компонент. Досліджувані в середньому називали по 5-8 якостей які допомагають досягти успіху в навчанні, за ступенем важливості якості, переважно, оцінювалися від 5 до 8 балів. Названі якості, в основному, відносяться до мотиваційно-вольових якостей (рішучість, уважність), діяльнісні (наполегливість, цілеспрямованість, спостережливість), комунікативні якості

(комунікабельність). Серед якостей, які школярі хотіли б набути, або розвинути, переважають комунікативні та діяльнісні, які відіграють важливу роль в повсякденному житті, а також в підготовці домашнього завдання, і безпосередньо в навчальній діяльності.

3.2 Особливості розвитку саморегуляції старшокласників з високим рівнем успішності

В дослідженні прийняло участь 10 старшокласників 9 – 10 класів, які мають високий рівень успішності в навчальній діяльності, середньої школи № 41 ім. З.К.Слюсаренка (м. Київ). Школярам було запропоновано відповісти на 46 питань. Відповіді заносились в бланки відповідей. (ДОДАТОК 2).

В ході дослідження ми отримали результати, які зображено в таблиці.

		М	Пр	Ор	Г	С	Зр
Світлана	7 _{Пл}	7	9	8	8	3	36
Роман	9	7	7	5	8	5	32
Марина	5	6	8	7	4	6	30
Аня	6	5	8	5	6	6	30
Денис	5	6	6	5	7	5	28
Артем	4	7	5	5	7	5	29
Андрій	6	5	3	6	7	6	27
Михайло	5	3	7	5	5	5	25
Наталя	5	5	7	4	5	6	27
Сергій	8	8	6	7	7	6	34

Аналізуючи отримані результати, розподіляємо досліджуваних за трьома групами: **I група** – Роман, Світлана, Сергій.

У цих школярів добре розвинені такі шкали саморегуляції: програмування, планування, моделювання, оцінка результатів, гнучкість. Це свідчить про

те, що в школярів сформована потреба в свідомому плануванні діяльності. Плани є досить реалістичними, деталізованими, ієрархічними, діяльнісними та стійкими. Вони адекватно оцінюють умови досягнення поставленої мети, як в теперішньому, так і в майбутньому. За рахунок розвинутості шкали програмування, школярам досить легко самостійно розробляти програму по досягненню поставленої мети. Здатні перебудовувати систему саморегуляції у зв'язку зі зміною внутрішніх та зовнішніх умов. Демонструють пластичність всіх регуляторних процесів. Якщо виникають складності, такі досліджувані легко перебудовують плани і програми виконуваних дій та поведінки, здатні швидко оцінити зміну важливих умов і перебудувати програму дій. Гнучкість регуляторики дозволяє адекватно реагувати на швидку зміну подій і успішно вирішувати поставлену задачу в ситуації ризику. У Сергія та Світлани такий показник як самостійність знаходиться на низькому рівні розвитку. У них проявляється залежність від думки та оцінки оточуючих людей, особливо батьків та родичів. Досить важко складають програми та плани дій. В складних ситуаціях нерішучі.

II група – Марина, Аня, Денис, Артем, Андрій, Михайло, Наталя мають середній рівень розвитку шкал саморегуляції: програмування, моделювання, оцінка результатів, гнучкість, самостійність. Школярі даної групи вміють досить добре планувати свою навчальну діяльність, ставити перед собою мету, та будують програми з досягання поставленої мети. В залежності від умов навколишнього та внутрішнього середовища, вміють змінювати, або коригувати свої програми з досягання поставленої мети. Вміють визнавати свої помилки та вчасно їх виправляти. В повсякденному житті та в навчанні вміють проявляти свою самостійність та незалежність. В даній групі школярів досить добре розвинена гнучкість, що свідчить про те, що досліджувані адекватно реагують на швидку зміну подій, і успішно вирішують поставлену задачу в ситуації ризику. В деяких школярів: Аня,

Михайло, Наталя, шкала планування має вищий рівень розвитку, що свідчить про те, що дані школярі більш яскраво усвідомлюють планування своєї діяльності. Плани досить реалістичні, деталізовані та стійкі, тобто школярі чітко усвідомлюють, що вони прагнуть досягти безпосередньо в навчанні, а також і в майбутній професійній діяльності. Низький рівень за шкалою програмування має Артем. Це свідчить про невміння продумувати послідовність своїх дій, та невміння самостійно сформувати програму дій з досягання поставленої мети, досить часто діють методом спроб та помилок.

Всі старшокласники, які приймали участь у дослідженні мають середній та високий рівень розвитку саморегуляції. Це свідчить про те, що досліджувані самостійні, гнучко та адекватно реагують на зміну умов, мають усвідомлене формування та досягання мети. Здатні формувати такий стиль саморегуляції, який дозволяє компенсувати вплив особистісних характерологічних особливостей, які перешкоджають досягання поставленої мети. Досліджувані досить легко оволодівають новими видами діяльності, впевненіше себе відчують в ситуаціях, в яких вперше опинилися, також підтримують успішність в звичних видах діяльності.

ВИСНОВОК

В даній курсовій роботі було розглянуто та вивчено особливості регуляції навчальної діяльності старшокласників з високим рівнем успішності.

Питанню вивчення саморегуляції було приділено досить багато уваги, як вітчизняними так і зарубіжними психологами. Вони вивчали саморегуляцію школярів які навчаються за різними системами навчання, школярів з високим та низьким рівнем успішності, та інше. Видавалося, та видається досить багато публікацій та наукових статей присвячених питанню саморегуляції, але все одно це питання не досить вивчене. Слід детальніше вивчити та розглянути це питання, адже саморегуляція відіграє досить важливу роль в регуляції навчальної діяльності, в формуванні навчального процесу та в оволодінні школярів знаннями.

В курсовій роботі було проведено дослідження на виявлення впливу особливостей саморегуляції навчальної діяльності на успішність старшокласників, які мають досить високий рівень успішності в навчанні.

В результаті проведеного дослідження, отриманих та проаналізованих результатів, ми можемо зробити висновок, про те, що саморегуляція займає одне з перших місць в регуляції навчальної діяльності школярів. У досліджуваних школярів, з високим рівнем успішності, в результаті проведеного дослідження, та оброблених результатів було отримано високий рівень розвитку саморегуляції. Тобто існує певна залежність між успішністю школяра та рівнем розвитку саморегуляції, і гіпотеза, яка висувалася на початку курсової роботи, підтвердилася, чим вище рівень розвитку саморегуляції, ти кращою буде успішність школяра в навчальній діяльності.

Завдяки високому рівню розвитку саморегуляції школярі досить добре вміють організовувати, планувати, та виконувати свою навчальну

діяльність, формувати мету, та досягати її, змінювати та корегувати плани, та програми з досягання поставленої мети, відповідно до умов оточуючого середовища, самостійно вирішують поставлені завдання. Досліджуванні старшокласники досить самостійні, гнучко та адекватно реагують на зміну умов, мають усвідомлене формування та досягання мети. Здатні формувати такий стиль саморегуляції, який дозволяє компенсувати вплив особистісних характерологічних особливостей, які перешкоджають досягання поставленої мети, досить легко оволодівають новими видами діяльності, впевненіше себе відчують в ситуаціях, в яких вперше опинилися, також підтримують успішність в звичних видах діяльності.

Проаналізувавши також Методику вивчення динаміки здібностей, можна дійти певних висновків. У досліджуваних старшокласників, здібності і вміння, якими вони володіють, або хотіли б набути чи розвинути, переважно стосуються навчальної діяльності, майже всі школярі прагнуть оволодіти, чи покращити знання з англійської, комп'ютеру, математичних наук. Тобто школярі, безпосередньо спрямовують свою навчальну діяльність, в більшій мірі на оволодіння тими науками, які в майбутньому, допоможуть їм здобути гарну освіту, а в подальшому знайти перспективну роботу. Успішність школярів частково залежить від оцінки оточуючих осіб, найважливішою для більшості досліджуваних є оцінка їх батьків, друзів, однокласників, та вчителів. Серед якостей які допомагають їм досягти успіху в навчанні, школярі також виділяли тільки, ті якості. Які безпосередньо стосуються навчальної діяльності, та відіграють певну роль в виконанні тих чи інших поставлених завдань.

Особливості старшокласників з високим рівнем успішності, та саморегуляції, які проаналізовані в даній курсовій роботі, дають можливість педагогам, а також батькам правильно організовувати

навчальну діяльність школяра, відводячи час як на навчання, так і на відпочинок, та на заняття улюбленими речами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аронова Е.А., Моросанова В.И. Регуляторная роль самосознания в старшем школьном возрасте // Журнал прикладной психологии. 2004. № 1. С. 31 – 39.
2. Аронова Е.А., Моросанова В.И. Индивидуальная структура саморегуляции и самосознания у старшеклассников // Личностные и когнитивные аспекты саморегуляции деятельности человека / Под ред. В.И.Моросановой. М.: Психологический институт РАО, 2006. С. 71 – 98.
3. Конопкин О.А. Психическая саморегуляция произвольной активности человека (структурно-функциональный аспект) // Вопросы психологии. 1995. № 1. С. 5 – 12.
4. Конопкин О.А. Психологические механизмы регуляции деятельности. М.: Наука, 1980. 256 с.
5. Конопкин О.А., Моросанова В.И. Стиливые особенности саморегуляции деятельности // Вопросы психологии. 1989. № 5. С. 18 – 26.
6. Конопкин О.А., Прыгин Г.С. Связь учебной успеваемости студентов с индивидуально-типическими особенностями их саморегуляции // Вопросы психологии. 1984. № 3. С. 42 – 52.
7. Корнилов А.П. Диагностика регулятивной функции самосознания // Психологический журнал. 1995. Т.16. № 1. С. 107 – 114.
8. Круглова Н.Ф. Психические особенности саморегуляции подростка в учебной деятельности // Психологический журнал. 1994. № 2. С. 66 – 73.
9. Миславский Ю.А. Саморегуляция и активность личности в юношеском возрасте. М.: Педагогика, 1988. 151 с.

10. Моросанова В.И. Акцентуация характера и стиль саморегуляции у студентов // Вопросы психологии. 1997. № 6. С. 30 – 38.
11. Моросанова В.И. Индивидуальный стиль саморегуляции и произвольной активности человека // Психологический журнал. 1995. Т. 16. № 4. С. 26 – 36.
12. Моросанова В.И. Индивидуальный стиль саморегуляции: феномен, структура и функции в произвольной активности человека. М.: Наука, 2001. 192 с.
13. Моросанова В.И. Личностные аспекты саморегуляции произвольной активности человека // Психологический журнал. 2002. Т. 23. №6. С. 5 – 17.
14. Моросанова В.И. Стилиевые особенности саморегулирования личности // Вопросы психологи. 1991. № 1. С. 121 – 127.
15. Плахотникова И.В., Моросанова В.И. Регуляторная роль отдельных личностных качеств в индивидуально-типических проявлениях саморегуляции произвольной активности // Журнал прикладной психологи. 2004. № 1. С. 23 – 30.
16. Столяренко Л.Д. Педагогическая психология. Ростов-на-Дону: «Феникс», 2003.